

GEESTELIJKE BEGELEIDERS - TOCHTGENOTEN, GRENSGANGERS EN BRUGGENBOUWERS

Om te beginnen is het misschien goed me even voor te stellen: ik ben Claudia Theinert, 46 jaar oud en van Duitse oorsprong. Als lid van een internationale missiecongregatie leef ik al meer dan 20 jaar in Nederland. In 2001 heb ik de deeltijdstudie Godsdienst/ Pastoraal Werk (bachelor) bij Fontys Hogeschool Sittard cum laude kunnen afronden. De studie heeft me vanaf het begin geboeid. Toegewijde docenten lieten me zien, dat theologie méér is dan een verzameling abstracte theorieën. Theologie, wil ze authentiek en trouw aan zichzelf zijn, heeft álles te maken met het leven van mensen, door de tijden heen, tot op de dag van vandaag. Als theologe ben ik eveneens op weg geroepen en het is vaak en steeds weer een uitdaging, deze weg te (blijven) gaan, in dialoog met mensen die geloven en/of niet geloven en/of anders geloven.

Theologie is voor mij vooral het spreken over en het vertrouwd zijn met de taal van God. Ik ervaar mijn theologische opdracht in het verstaanbaar maken van Gods woord, dat erop gericht is mensen tot leven te bevrijden, niet pas in het 'hiernamaals', maar reeds *hier en NU*. God gebeurt in de geschiedenis van concrete mensen, omdat Hij begaan is met de concrete mens in zijn concrete situatie. Het woord *doet* wat het zegt, en daarom moet zich bij elke theologie de daad bij het woord voegen. Een theologie zonder handen en voeten is niets waard. Het zal u niet verbazen dat mijn bijzondere interesse op de *mystagogie* was gericht: mensen te helpen dichterbij het Geheim van Gods aanwezigheid in hun leven te komen. Er waren ook steeds meer mensen die me vroegen hen te helpen in hun spirituele zoektocht naar God. Daarom begon ik na de afronding van mijn theologische studie met de opleiding "Geestelijke Begeleiding" aan het Titus Brandsma Instituut in Nijmegen. De mystagogie liet me niet meer los en ik wilde me vooral op geestelijke begeleiding blijven richten. Hiernaast deed ik de masteropleiding "Interreligieuze spiritualiteitsstudies", eveneens in Nijmegen. Het is voor mij belangrijk op het gebied van spiritualiteit deskundig te zijn en niet alleen de christelijke, maar ook de spiritualiteit der wereldreligies te kennen, alsook met de verschillende moderne stromingen van spiritualiteit vertrouwd te raken. Ik ervaar mensen van vandaag als spirituele zinzoekers - op zoek naar spirituele ervaring of innerlijk leven. Kees Waaijman omschrijft spiritualiteit als *dynamisch godmenschelijk betrekkingengebeuren*. Het gaat dus om een persoonlijk, relationeel gebeuren - de diepe hunkering, óók van de postmoderne mens. Dit *verlangen naar verbondenheid* ervaar ik in veel van mijn begeleidingsgesprekken.

In het *Lexikon für Theologie und Kirche* lezen we: 'Mystagogie laat mensen, binnen de context van hun biografische ervaringen, opmerkzaam worden op de verborgen aanwezigheid van de onbegrijpelijke God en de werking van zijn Geest: als transcendent oorsprong en grond, als horizon en doel van de levensgeschiedenis, zowel van de enkeling als van de mensheid als geheel. Zij maakt een geloofsproces van ontdekkend leren gaande, waarin God zichzelf als heil van de mensen tot *ervaring* kan laten worden.'¹ Dit is tegelijk de taakbeschrijving van elke *geestelijke begeleider*. Als *tochtgenoten* gaan we met de begeleide op weg om hem² te helpen opmerkzaam en gevoelig te worden voor Gods aanwezigheid in het eigen leven. In hun zoektocht naar God voelen velen de behoefte aan geestelijke begeleiding. In eerste instantie zoeken mensen antwoorden op hun vragen of zoeken ze naar het herstel van hun innerlijke evenwicht dat misschien uit balans is geraakt. Bij anderen is er een groeiend besef dat er meer is tussen hemel en aarde. Maar, wat betekent dit voor de richting, invulling en zingeving van hun leven? Wat zij zoeken is soms 'Geestelijke Leiding', leiding, die duidelijkheid en houvast geeft over hoe de weg gegaan dient te worden. En dit het liefst zo vlug mogelijk om het ongemak van onzekerheid zo snel mogelijk achter zich te kunnen laten. Wat zij naar mijn mening *werkelijk* nodig hebben is

¹ W. Simon, *Mystagogie*, in: *Lexikon für Theologie und Kirche* 7 (1998.3), 570

² Voor de leesbaarheid kiezen we alleen de mannelijke vorm. Uiteraard kan overal voor 'hem' 'haar', voor 'hij' 'zij' en voor 'zijn' 'haar' gelezen worden.

‘geestelijke begeleiding’: de geestelijke begeleider pretendeert niet a priori al de weg te kennen of antwoord op alle vragen te hebben en wil ook geen kant-en-klare oplossingen aandragen. Maar hij gaat wél met de ander mee om hem te helpen zijn eigen antwoorden te vinden en de eigen weg te laten gaan. Het betekent de ander te begeleiden in een continue *omvormingsproces*: het meer en meer leren zien van een diepere werkelijkheid achter de zichtbare werkelijkheid, die nieuwe perspectieven opent naar een innerlijk leven met God en zich manifesteert in een weg van menselijke groei en rijping. De weg van God met de mens is een weg van herstel van alle misvorming tot wie de mens ten diepste wezenlijk is: beeld van God. De geestelijk begeleider is iemand, die vertrouwd is met de geestelijke weg. Hij is geen ‘therapeut in geestelijke zaken’, en staat ook niet onbewogen tegenover de begeleide, die om hulp vraagt. Als tochtgenoot staat hij *naast* de begeleide, als medereiziger niet in elkaars ogen kijkend, maar samen in dezelfde richting kijkend, in een sfeer van welwillendheid, genegenheid en vertrouwen, waarin hij zichzelf ook kwetsbaar durft op te stellen.

Omdat geestelijke begeleiding het leven van mensen in al zijn dimensies raakt en omdat het gaat om menselijke groei, zijn er vaak raakvlakken met psychologie. Daardoor staat de geestelijk begeleider niet zelden in het grensgebied van psychologie en spiritualiteit.

Ook al is geestelijke begeleiding wezenlijk een charisma, een gave, zo wordt hier toch het belang duidelijk van een goede opleiding, die helpt om de eigen invalshoek van geestelijke begeleiding niet uit het oog te verliezen, weet te hebben van dynamieken en processen van de geestelijke weg en tegelijk oog te hebben voor de psychologische verschijnselen en signalen in de begeleide en ook in de begeleider zelf.

De begeleide moet zich thuis kunnen voelen in de ontmoeting en daarom is het van bijzonder belang, dat de geestelijk begeleider op een redelijke wijze thuis is bij zichzelf. Alleen zo kan hij de nodige ruimte van gastvrijheid bieden aan de begeleide, die centraal staat, en dat deze de ruimte ervaart zichzelf uit te kunnen spreken in alle vrijheid om zo zichzelf en God verder op het spoor te komen. Dit vraagt om een *contemplatieve luisterhouding* van de geestelijk begeleider: een-en-al oor zijn voor de ander, zodat hij, zoals de feministische theologe Nelle Morton het zegt, *de ander tot spreken luistert*³: de vaardigheid, met een zodanige aandacht te luisteren, dat de begeleide de ruimte ervaart om zijn eigen woorden te vinden en deze uit te spreken, of, anders gezegd, zodanig te luisteren dat het werkelijke woord in de ander geboren kan worden.

Mensen die een beroep doen op geestelijke begeleiders mogen en moeten erop kunnen vertrouwen, dat dezen gekwalificeerd en verantwoord hun begeleiding aanbieden, gebaseerd op een intensieve opleiding en/of training, maar vooral vanuit een vertrouwd zijn met het zelf op weg zijn, vanuit een eigen deskundigheid en vanuit de ervaring, dat de weg zich slechts gaandeweg ontvouwt. Geestelijke begeleiders bedden zich daarbij zelf in in één van de grote spirituele tradities.

Een geestelijk begeleider is een mens die zichzelf onderweg weet. Hij streeft ernaar te leven vanuit bewuste aanwezigheid en een innerlijk leven in verbondenheid met anderen en de Ander. Hij weet de innerlijke bewegingen in het leven van de ander te onderscheiden: zijn het werkelijk doorleefde en/of doorleden belevingen of blijft de begeleide staan bij mooie inzichten of gedachten? Hij helpt de begeleide om zelf kritisch reflexief naar de eigen ervaringen en belevingen te kijken. Vanuit christelijke achtergrond is de vertrouwdheid met de Schrift van groot belang en ook een goede theologische achtergrond kan helpen. In ieder geval moet de geestelijk begeleider thuis zijn en zich thuis voelen in zijn eigen religieuze traditie.

Geestelijke begeleiding is in veel opzichten een eenzame weg. De gesprekken zijn volstrekt vertrouwelijk en kunnen en mogen niet met anderen gedeeld worden. Toch wil en moet het gehoorde verwerkt kunnen worden. Daarom is het van groot belang dat de geestelijk begeleider zelf geestelijke begeleiding heeft. Ook professionele intervisie is belangrijk om de eigen valkuilen op het spoor te komen.

³ M. Papavoine, *De beeldenschokkende theologie van N. Morton*, in: UTP teksten no 12, 1989, blz. 14

Er is veel wildgroei op het gebied van geestelijke begeleiding. De term is niet beschermd en bijna iedereen die denkt het te zijn kan zich zo noemen, met veel schadelijke gevolgen voor die mensen die zich aan hen toevertrouwen.

Dit is één van de redenen die ertoe hebben geleid dat in mei 2008 de eerste vereniging van geestelijk begeleiders in België en Nederland werd opgericht. Dit gebeurde door twee vertegenwoordigers van protestantse achtergrond, *Gideon van Dam* en *Aukje Jensma* en twee vertegenwoordigers van katholieke achtergrond, *Johan Muijtjens* en mezelf.

De vereniging draagt de naam: “GAANDEWEG, Vereniging van geestelijk begeleiders in België en Nederland”.

Het doel van de vereniging is tweeledig: het organiseren en ondersteunen van geestelijk begeleiders én het present stellen van een kwalitatief verantwoord aanbod van geestelijke begeleiding. Zij tracht dit te bereiken door het registreren en bemiddelen van geestelijk begeleiders, het opstellen en actualiseren van een beroepsprofiel, het opstellen en handhaven van een beroepscode, en door het organiseren van ontmoetings- en vormingsbijeenkomsten. GAANDEWEG tracht bekendheid te geven aan geestelijke begeleiding door middel van een website, door folders en andere publicaties en door hulp te verlenen aan geestelijke begeleiders bij hun eigen publiciteit..

We merken dat de behoefte aan geestelijke begeleiding groot is. Mensen van allerlei achtergronden en religieuze tradities weten ons te vinden op hun spirituele zoektocht. Vaak hebben ze het vertrouwen in hun kerkelijke achterban verloren of kunnen ze in de institutionele kerk niet vinden waarnaar ze op zoek zijn. Hier ervaart de geestelijk begeleider zich vaak als *grensganger*. Zelf behorend tot een religieuze traditie, als bedding en voeding voor het eigen geestelijk leven, ontmoet hij de zoekende, die het daar niet meer kan vinden. Als geestelijk begeleider wil ik gewoon met de ander op weg gaan en hem op geen enkele manier ‘bekeren’. Ik ervaar en deel vaak de pijn die de zoekende ondergaat, de mens die lijdt aan het niet zelden dogmatisch institutionele karakter van zijn kerk. En meer in het algemeen: het niet kunnen praten over hetgeen hem dieper beweegt, zich niet begrepen voelen en zich niet meer thuis voelen in de kerkgemeenschap, omdat hij de verbinding met het concrete leven mist. Mensen komen naar me toe en nemen me in vertrouwen. Ze vinden de ruimte om hun vragen te kunnen stellen, in alle vrijheid. Ze ervaren de ruimte om woorden te vinden voor hetgeen hen beweegt. Ik mag meehelpen te ontdekken dat er zoiets bestaat als een innerlijk leven, een dimensie van het leven, waarvan ze vermoeden dat die bestaat en die ze gaandeweg mogen ontdekken als werkelijkheid en als weg tot waarachtige menswording. Tegelijk ben ik ook *bruggenbouwer*: elk geestelijk leven heeft een bedding nodig in een religieuze traditie. We hebben een geloofsgemeenschap nodig die ons draagt en steunt. We hebben de ruimte nodig om liturgie te vieren als ruimte van ontmoeting, die tegelijk het Leven zelf viert.

God staat nooit los van zulk een traditie.

Het is mijn hoop dat we als geestelijke begeleiders deze spanning uithouden en de begeleide kunnen helpen zijn eigen religieuze bedding terug te vinden of te vinden – in een leerlingenschap van gelijken, als Gods pelgrimerend volk onderweg - GAANDEWEG.

Claudia Theinert

voorzitter GAANDEWEG

www.gaandeweg.org

gepubliceerd in EN TOCH, september 2009